

УДК 611 (093)

*А.Г. Іфтодій, І.В. Шкварковський, О.С. Федорук, В.І. Зайцев,
В.І. Гребенюк, О.В. Білик, В.Б. Рева, С.О. Якобчук, В.К. Гродецький,
О.Б. Колотило, О.Б. Русак, М.С. Степанченко*

ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ, СЬОГОДЕННЯ І МАЙБУТНЄ КАФЕДРИ ХІРУРГІЇ ТА УРОЛОГІЇ

(ДО 70-РІЧЧЯ СТВОРЕННЯ БУКОВИНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ)

Буковинський державний медичний університет, м. Чернівці

Резюме. У статті описано історичні етапи становлення кафедри хірургії та урології Буковинського державного медичного університету. Наведено біографічні дані видатних учених, які працювали на кафедрі в різні

роки. Подано наукові досягнення працівників кафедри та напрямки роботи в практичній охороні здоров'я.

Ключові слова: кафедра хірургії та урології, Буковинський державний медичний університет, Чернівці.

Кафедра госпітальної хірургії заснована в 1944 р. З перших років свого існування кафедру очолювали обдаровані хірурги, досвідчені організатори лікувальної справи та педагогічного процесу, високоосвічені і талановиті вчені. Незважаючи на труднощі повоєнного часу, вона стала авторитетною школою хірургічної підготовки студентів і лікарів. Першим завідувачем кафедри був професор **Цитрицький Євген Річардович**,

який на той час, з 1945 по 1955 рр. обіймав посаду завідувача кафедр факультетської хірургії, топографічної анатомії та оперативної хірургії, а з 1946 р. – і загальної хірургії. Народився Євген Річардович у 1901 р. в м. Баку. У 1924 р. закінчив Харківський медичний інститут. Упродовж 1924-1926 рр. працював практичним лікарем у лікувальних закладах м. Харкова. З 1926 р. – ординатор хірургічної клініки Харківського медичного інституту, а згодом – доцент (з 1941 р.) кафедри факультетської хірургії того ж інституту. У 1941 р. захистив кандидатську дисертацію на тему "Тканевая реакция в гнойно-хирургической ране под влиянием лечения лизоцимом". У січні 1945 р. Цитрицький Є.Р. був направлений на роботу в Чернівецький медичний інститут. Працю-

ючи завідувачем кафедри, він провів вагому організаторську роботу щодо створення кафедри госпітальної хірургії, де на той час практичні заняття проводили лікарі хірургічного відділення Е.Ф. Флор і Д.А. Гульман. У 1947 р. захистив докторську дисертацію на тему "Огнестрельные интрацеребральные абсцессы (клиника, диагностика и терапия)". У 1948 р. йому присвоєно вчене звання професора.

Науковий напрямок досліджень Є.Р. Цитрицького полягав у вивченні проблеми діагностики та лікування гнійної інфекції, у тому числі вогнепальної. Ним започатковано вивчення проблеми ендемічного зоба на Буковині. Автор 18 наукових праць, під його керівництвом виконані дві докторські і п'ять кандидатських дисертацій.

З листопада 1945 р., протягом 10 років, керував кафедрою госпітальної хірургії професор **Мангейм Олександр Юхимович**. Народився у

1892 р. в м. Мінську. У 1914 р. закінчив Паризький медичний інститут. Упродовж 1915-1919 рр. працював лікарем-хірургом російської армії, з 1919 по 1921 рр. – хірург Червенської районної лікарні БРСР, згодом – ординатор хірургічної клініки Білоруського медичного інституту. З 1924 р. працював асистентом, старшим асистентом, а з 1930 р. – доцентом хірургічної клініки

Білоруського медичного інституту. У 1934 р. захистив докторську дисертацію на тему "Материали к изучению вопроса об этиологии и патогенезе обезображивающих артритов", після захисту якої був призначений завідувачем кафедри пропедевтичної хірургії Білоруського медичного інституту. Протягом 1941-1945 рр. працював завідувачем кафедри хірургії Сталінабадського медичного інституту. У 1945 р. призначений завідувачем кафедри госпітальної хірургії Чернівецького медичного інституту. Ним започатковано наукову тематику з проблем гнійної хірургії і травматології. Автор 50 наукових праць, у тому числі трьох монографій, які присвячені гнійній хірургії та патології дитячого віку, а також навчальництвом О.Ю. Мангейма виконали і захистили кандидатські дисертації: Пихович А.М., Гульман Д.А., Носкова Т.І., докторську – Попов В.В.

У вересні 1955 р. завідувачем кафедри обрано професора **Хенкіна Валентина Львовича**.

Народився в 1902 р. у м. Ростов-на-Дону. У 1926 р. закінчив медичний факультет Північно-Кавказького університету. До 1938 р. працював на кафедрі факультетської хірургії того ж університету, а згодом – завідувачем хірургічного відділення однієї з ЦРЛ Ростовської області. У 1939 р. захистив кандидатську дисертацію і працював на посаді доцента кафедри госпітальної хірургії Ростовського медичного інституту. Упродовж 1941-1945 рр. Хенкін В.Л. перебував у діючій армії на посаді армійського хірурга 56-ї армії, головного хірурга окремої Приморської армії. У 1946 р. Хенкін В.Л. повернувся на роботу до Ростовського медичного інституту на кафедру госпітальної хірургії, де захистив докторську дисертацію на тему "Пересадка щитовидной железы" (1949 р.). З 1950 по 1955 рр. – завідувач кафедри госпітальної хірургії та декан медичного факультету Ужгородського університету. Звання професора отримав у 1952 р. У 1955 р. переведений у Чернівецький медичний інститут на посаду завідувача кафедри госпітальної хірургії, де працював до 1962 р. З-під пера професора В.Л. Хенкіна виийш-

ло понад 80 наукових праць, дві монографії. Він активно працював над проблемами розвитку торакальної та серцево-судинної хірургії, займався пластичною хірургією при челюстно-лицевій патології, опіках. Під його керівництвом підготовлено і захищено п'ять кандидатських дисертацій (Головко Ф.З., Бережний В.І., Неминуца І.Л., Сивопляс О.Л., Паляниця С.І.) і три докторські (Мельник Л.О., Носкова Т.І., Пихович А.М.). Професор В.Л. Хенкін був головою Чернівецького обласного наукового товариства хірургів.

У 1962 р., у зв'язку з переведенням професора Хенкіна В.Л. на посаду завідувача кафедри факультетської хірургії, кафедру госпітальної хірургії очолив професор **Роман Лев Іванович**. Народився у 1918 р. в м. Ростов-на-Дону. У

1941р. закінчив Ростовський медичний інститут. Упродовж 1941-1945 рр. працював військовим хірургом у полкових, дивізійних і фронтових госпіталях. Після закінчення війни працював хірургом Ростовської лікарні невідкладної допомоги. У 1952 р. Роман Л.І. захистив кандидатську дисертацію на тему "Плевральные осложнения у раненых в грудь в армейском и фронтовом районах", у 1961 р. – докторську дисертацію на тему "Оментоорганопластика при портальной гипертензии." З 1950 р. був асистентом, а з 1954 р. – доцентом кафедри факультетської хірургії Чернівецького медичного інституту. Звання професора отримав у 1964 р. Автор 150 наукових праць, 18 авторських свідоцтв. Основним напрямком його наукового пошуку була розробка методів лікування захворювань сечовивідної системи. Він запровадив низку хірургічних втручань при портальній гіпертензії, захворюваннях жовчовивідних шляхів та дванадцятипалої кишки.

Під керівництвом професора Л.І. Романа підготовлено і захищено шість кандидатських (Микитюк С.Д., Шамрей Г.П., Олійник Б.Ф., Гичко І.І., Столяр В.Ф., Цагурашвілі А.В.) і дві докторські дисертації (Живецький А.В., Томусяк Т.Л.). Колектив кафедри на чолі з професором

Романом Л.І. брав активну участь у впровадженні нових форм викладання клінічної хірургії, перебудови навчальної програми, максимального залучення студентів до практичної діяльності.

Після виходу на пенсію проф. Л.І. Романа, з лютого 1982 р. тимчасово виконував обов'язки завідувача кафедри доцент **Паляниця Семен Іванович**.

Народився у 1931 р. в с. Зелені Курилівці Хмельницької області. У 1960 р. закінчив Чернівецький медичний інститут і залишений на кафедрі госпітальної хірургії на посаді старшого лаборанта. З 1961 р. – асистент цієї кафедри. У 1967 р. Паляниця С.І. захистив кандидатську дисертацію на тему "Порівняльна оцінка ефективності комплексного оперативного і консервативних методів відновлення прохідності артеріальних судин при тромбоемболії". У 1978 р. затверджений доцентом кафедри госпітальної хірургії. Автор 64 наукових праць, 12 рацпропозицій та двох патентів на винахід.

У вересні 1983 р. кафедру очолив професор **Алексєнко Олександр Васильович**. Народився

в 1939 р. в с. Баладек Хабаровського краю. У 1962 р. закінчив Хабаровський медичний інститут. Працював практичним хірургом на посаді ординатора Хабаровської крайової лікарні. З 1972 по 1979 рр. працював старшим науковим співробітником відділення торакальної хірургії Ялтинського НДІ фізичних методів лікування та медичної кліматології. У 1970 р. захистив кандидатську дисертацію на тему "Об использовании местной гипотермии при некоторых оперативных вмешательствах на почках в условиях "сухого" операционного поля – при полной блокаде внутривисцерального кровообращения". У 1979 р. обраний на посаду доцента з курсу торакальної хірургії Чернівецького медичного інституту. У 1981 р. Алексєнко О.В. захистив докторську дисертацію на тему "Хирургическое лечение больных с распространенными формами хронических нагноительных заболеваний легких". У 1985 р. йому присвоєно звання професора. Основний напрямок наукових досліджень – розробка та впровадження внутрішньотканинного електрофорезу; хірургічна корекція шлунково-стравохідного рефлюксу; хірургічне лікування захворювань легень та середостіння. Автор 184 праць та шести патентів на винахід. Під його керівництвом захищено 10 кандидатських дисертацій (Тарабанчук В.В., Теплицький С.С., Гусак В.В., Гарбузова І.В., Ніцович І.Р., Федоряк С.С., Рева В.Б., Білик О.В., Івашук С.І., Шкварковський І.В.) та дві докторські дисертації (Сенютович Р.В., Іфтодій А.Г.).

У 2002 році кафедру госпітальної хірургії очолив професор **Іфтодій Андрій Григорович**.

Народився в 1952 р. в с. Молодія Чернівецької обл. У 1975 р. закінчив Чернівецький медичний інститут. Після закінчення інституту протягом п'яти років працював лікарем-ординатором хірургічного відділення Чемеровецької ЦРЛ Хмельницької обл. З 1980 по 1982 рр. навчався в клінічній ординатурі на базі кафедри госпітальної хірургії Чернівецького медичного інституту. Працюючи практичним хірургом, закінчив навчання в заочній аспірантурі і в 1988 р. захистив кандидат-

I ряд (сидять, зліва направо): ст. лаборант кафедри Голик В.М., професори: Шкварковський І.В., Федорук О.С. (зав. курсу урології), завідувач кафедри, заслужений лікар України, професор Іфтодій А.Г., професор Зайцев В.І., доцент Якобчук С.О.

II ряд (стоять, зліва направо): доцент Ілюк І.І., лаборант Віцелару Л.К., аспіранти: Козловська І.М., Антонюк Т.В., клінічний ординатор Никифорук О.О., лаборант Степанченко М.С., доценти: Рева В.Б., Колотило О.Б., Гродецький В.К., аспірант Москалюк О.П., асистент Фундюр В.Д.

III ряд (стоять, зліва направо): Гаврилова А.В., асистенти: Візнюк В.В., Владиченко К.А., клінічний ординатор Бриндак І.А., асистент Русак О.Б., доценти: Гребенюк В.І., Білик О.В., аспірант Степан В.Т.

ську дисертацію на тему “Применение электрокумуляции канамицина в очаге воспаления в комплексном хирургическом лечении больных острым осложненным холецистопанкреатитом“. У вересні 1991 р. обраний за конкурсом на посаду асистента кафедри госпітальної хірургії Чернівецького медичного інституту, з 1994 по 2001 рр. – доцент кафедри. У 1999 р. Іфтодій А.Г. захистив докторську дисертацію на тему „Комплексна профілактика та лікування деяких ранніх післяопераційних ускладнень з використанням постійного струму в порожнинній хірургії“. З 2001 по 2002 рр. – професор кафедри госпітальної хірургії, а з квітня 2002 р. – завідувач кафедри госпітальної хірургії. У 2012 р. Андрію Григоровичу Іфтодію присвоєно звання – заслужений лікар України. Професор Іфтодій А.Г. підготував сім кандидатів медичних наук та є науковим керівником у підготовці ще однієї кандидатської дисертації. Є автором 284 наукових робіт, з них – три підручники, вісім монографій, 27 навчальних посібників, 26 патентів на винахід.

У 2007 р. до кафедри хірургії приєднано курс урології.

На кафедрі навчаються студенти 5-го та 6-го курсів спеціальностей “лікувальна справа”, “педіатрія”, “медична психологія”, лікарі-інтерни за спеціальністю “хірургія”, клінічні ординатори, лікарі на тематичних та передатестаційних кур-

сах підвищення кваліфікації зі спеціальності “хірургія”.

Клінічною базою з хірургії є хірургічне відділення № 1 лікарні швидкої медичної допомоги. Співробітники кафедри беруть активну участь у лікувальному процесі, виконуючи ургентні та планові оперативні втручання, у т.ч. лапароскопічні, впроваджують новітні технології та власні наукові розробки для підвищення ефективності лікування пацієнтів.

Основні напрямки наукової роботи кафедри: вивчення впливу фізичних факторів у хірургії, лікування синдрому діабетичної стопи, інтенсифікація лікування гнійно-запальних захворювань;

трансуретральні операційні втручання при захворюваннях передміхурової залози та сечового міхура; гостра ниркова недостатність при урологічній патології; нейрогенний сечовий міхур.

Нині на курсі урології кафедри хірургії та урології Буковинського державного медичного університету (БДМУ) працюють: д.мед.н., проф. Федорук О.С. (завідувач курсу), д.мед.н., проф. Зайцев В.І., к.мед.н., доц. Ілюк І.І., к.мед.н. Владиченко К.А., ас. Візнюк В.В. Клінічними базами курсу урології є урологічні відділення лікарні швидкої медичної допомоги (ЛШМД) та обласної клінічної лікарні (ОКЛ) м.Чернівці.

Окрім того, на базі урологічного відділення ЛШМД та курсу урології БДМУ у 2011 р. створено обласний Центр ендурології та літотрипсії

(спільний наказ Головного управління охорони здоров'я Чернівецької облдержадміністрації та Буковинського державного медичного університету № 30/02-0 від 25.01.11р.), де зусиллями співробітників курсу урології та працівників Центру здійснюється поліпшення якості, ефективності лікування, зменшення інвалідності, збільшення тривалості життя хворих з урологічною патологією. Співробітниками курсу урології, на чолі з проф. Федоруком О.С., вперше в області освоєно та застосовано сучасні техніки ендурологічного лікування хворих на сечокам'яну хворобу; малоінвазивних хірургічних втручань із приводу урологічних захворювань; методику дистанційної ударно-хвильової літотрипсії.

Організаційно-методичне керівництво Центру здійснює завідувач курсу урології, професор кафедри хірургії та урології Буковинського державного медичного університету, доктор медичних наук, професор **Федорук Олександр Степанович** та завідувач відділення урології ОКУ "Лікарня швидкої медичної допомоги" **Арійчук Ігор Корнійович**.

З часу відкриття курсу урології, останній незмінно становив науковий та науково-практичний осередок підготовки лікарів-урологів, забезпечував практичну участь у формуванні урологічної служби області.

Працівники курсу приділяють велику увагу післядипломній освіті лікарів (навчання лікарів-інтернів, проведення тематичних курсів, передтестатійних курсів підвищення кваліфікації).

Після створення курсу урології при кафедрі факультетської хірургії, до 1997 р. його очолював

доцент **Красовський Олександр Павлович**, який пройшов довгий шлях Вітчизняної війни в польовому хірургічному госпіталі, куди був призваний після закінчення 4-го курсу медичного інституту.

Після війни закінчив Чернівецький медичний інститут і був направлений хірургом у Сокирянську ЦРЛ. У подальшому – захист кандидатської дисертації, педагогічна робота на кафедрі і освоєння лікування урологічних захворювань. З відкриттям урологічного відділення – очолив курс урології. Доцент Красовський О.П. приділяв велику увагу підготовці студентів, науковим розробкам із вивчення сечокам'яної хвороби, ізотопним методам дослідження в урології, пластичним втручанням на верхніх сечових шляхах, питанням онкологічних операційних втручаний при уро-

логічних захворюваннях. Вніс вклад у рентгенодіагностику травматичних ушкоджень сечового міхура, застосував методику рентгендослідження для діагностики неповних ушкоджень міхура та низку інших інновацій.

На курсі урології працював асистентом не менш досвідчений лікар-уролог **Мураткін Дмитро Семенович** – учень всесвітньовідомого уролога Фрумкіна А.П.

Дмитро Семенович приділяв велику увагу діагностиці та лікуванню туберкульозного ураження нирок та сечостатевої системи, запровадив низку операційних втручаний при цій патології. Другим напрямком у його науковій і практичній діяльності було освоєння та проведення реконструктивних операційних втручаний при стриктурах уретри. Опублікував монографію за методами діагностики та лікування первинних злоякісних пухлин сечовода.

З 1996 по 1997 рр. курс урології очолив завідувач урологічного відділення ОКЛ **Левицький Анатолій Іванович**. До 2013 р. обіймав посаду головного позаштатного уролога Головного управління охорони здоров'я, заслужений лікар України, кавалер ордена “Знак Пошани”, лікар-уролог вищої кваліфікаційної категорії.

Анатолій Іванович запровадив нові методики операційного втручання на верхніх відділах сечових шляхів, онкоурологічні втручання вищої категорії складності. Вперше на Буковині він почав виконувати цистектомії при поширених злоякісних новоутвореннях сечового міхура – із задовільним клінічним ефектом. Запровадив і широко використовував одноразову планову та екстрену аденомектомію при доброякісній гіперплазії передміхурової залози та інші складні і сучасні операційні втручання. Запровадив у роботу відділення органозберігаючі операції при пухлинах нирки, втручання при ураженні обох нирок, ушивання міхурово-піхвових кириць та інші сучасні методики хірургічного лікування урологічних хворих.

Підвищував свою кваліфікацію в провідних інститутах України з урологічних спеціальностей, онкології і ці знання з успіхом запроваджував у практичній діяльності відділення.

У 1997 р. завідувачем курсу призначений **професор Томусяк Тадеуш Леонтійович**.

У 2001 р. курс урології очолив **професор Зайцев Валерій Іванович**. У 1997 р. захистив докторську дисертацію на тему “Функціональні показники уродинаміки за хронічної сечової інфекції”.

З 18.03.2005 р. організована Асоціація урологів Буковини, яка налічує 39 членів (голова асоціації – проф. Зайцев В.І.).

У 2007 р. курс урології БДМУ очолив **професор Федорук Олександр Степанович**, який

обіймає цю посаду і нині. У 2003 р. захистив докторську дисертацію на тему “Патогенетичне обґрунтування удосконалення шляхів попередження, діагностики та лікування синдрому гострої ниркової недостатності у хворих урологічного профілю”.

З 2012 р. професор Федорук О.С. призначений на посаду заступника головного лікаря ОКУ ЛШМД з медичної частини, а з 2013 р. став головним позаштатним спеціалістом Департаменту охорони здоров'я та цивільного захисту населення Чернівецької обласної державної адміністрації зі спеціальності “урологія”.

Колективом кафедри за останні 10 років видано чотири підручники, вісім монографій, 60 навчальних посібників, отримано 48 патентів, шість інформаційних листів, дві методичні рекомендації, понад 300 статей.

Напередодні ювілейного свята – 70-річчя Буковинського державного медичного університету – колектив кафедри хірургії та урології продовжує активну і плідну діяльність, спрямовану на удосконалення та оптимізацію навчального процесу, підготовку молодих фахівців, розвиток вітчизняної хірургії, розробку та впровадження наукових досягнень у практику охорони здоров'я. Нині згуртований колектив кафедри представлений як досвідченими викладачами, так і талановитою молоддю, має оптимістичний погляд у майбутнє, сповнений творчих планів і готовий виконувати складні завдання в освітній та науковій галузях.

ИСТОРИЯ СТАНОВЛЕНИЯ, НАСТОЯЩЕЕ И БУДУЩЕЕ КАФЕДРЫ ХИРУРГИИ И УРОЛОГИИ (К 70-ЛЕТИЮ СОЗДАНИЯ БУКОВИНСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО МЕДИЦИНСКОГО УНИВЕРСИТЕТА)

А.Г. Ифтодий, И.В. Шкварковский, О.С. Федорук, В.И. Зайцев, В.И. Гребенюк, А.В. Билык, В.Б. Рева, С.А. Якобчук, В.К. Гродецкий, О.Б. Колотило, О.Б. Русак, М.С. Степанченко

Резюме. В статье описаны исторические этапы становления кафедры хирургии и урологии Буковинского государственного медицинского университета. Приведены биографические данные выдающихся ученых, работавших на кафедре в разные годы. Подано научные достижения сотрудников кафедры и направления работы в практическом здравоохранении.

Ключевые слова: кафедра хирургии и урологии, Буковинский государственный медицинский университет, Черновцы.

**HISTORY OF FORMATION, THE PRESENT AND THE FUTURE OF THE DEPARTMENT
OF SURGERY AND UROLOGY (ON THE OCCASION OF THE 70TH ANNIVERSARY OF
BUKOVINIAN STATE MEDICAL UNIVERSITY)**

*A.H. Iftodii, I.V. Shkvarkovskyi, O.S. Fedoruk, V.I. Zaitsev, V.I. Hrebeniuk, O.V. Bilyk, V.B. Reva,
S.O. Yakobchuk, V.K. Hrodetskyi, O.B. Kolotylo, O.B. Rusak, M.S. Stepanchenko*

Abstract. The article describes the historical stages of development of the Department of Surgery and Urology of Bukovinian State Medical University. It gives biographical information on prominent scientists who worked at the department in different years. The scientific achievements of the department staff and work assignments in practical public health are presented.

Key words: Department of Surgery and Urology, Bukovinian State Medical University, Chernivtsi.

Bukovinian State Medical University (Chernivtsi)

Рецензент – проф. В.І. Чебан

Buk. Med. Herald. – 2014. – Vol. 18, № 1 (69). – P. 215-222

Надійшла до редакції 12.12.2013 року